

JELENA BAČIĆ
ALIMPIĆ

Kazna — KNJIGA TREĆA
za GREH

MOLITVA ZA OPROŠTAJ

■ Laguna ■

Copyright © 2016, Jelena Bačić Alimpić
Copyright © ovog izdanja 2016, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Šta je ljubav?
Pitajte onog ko živi šta je život?
Pitajte onog ko obožava šta je Bog.*

P. B. Šeli

„Moj život bez nje uistinu život nije bio. Bilo je to vreme koje je proticalo bez smisla i spokoja, bez nagoveštaja sreće, podjarmljeno sećanjima. Čekanjem. Spoticanjima. Uspomenama koje se nisu mogle zauzdati niti urediti. Sve je nekako mimo mene proticalo, kao što su rane ravničarske jeseni na imanju Ercegovih obmanjivale nadolazeće snegove.

Bila je moja ljubav okovana čežnjom, brate moj. Strahom da će nestati iz mog života, da je više neću videti, čuti, dodirnuti... Tako se i zbilo. Živeo sam godinama s neizlečivom tugom, noseći njen lik u mislima kao sveću u mračnoj šumi i istovremeno se plašio da će demoni, vilenjaci i grobljanske prikaze sleteti na taj plamen nade što je tinjao i ugasiti ga svojim zlim krilima. Samo sam tebi, kad sam ti večnu kuću obilazio, mogao pričati o njoj, u usamljenim, čemernim noćima bez mesečevog sjaja.

Mi smo bili dve polovine jedne celine, tog savršenog kruga koji je naša ljubav opisala. Savršenstvo te celine

onemogućavalo je prisustvo ma čega ili ma koga drugog, pa čak i moje, pred Bogom zavetovane žene i sinova koje smo izrodili.

Uvek sam o njoj mislio s nežnošću. Čak i onda kada me je ta nežnost bolela, slamala do ivice izdržljivosti i potirala smisao mog života. Trebalo je da bude moja, pred Bogom i pred ljudima. Jer smo se razumeli i bez reči. Verujem da ćemo se tako prepoznati i u večnosti. Tamo, gde nema bolesti i tuge, bola i smrti, tamo gde je život beskonačan, tamo gde ti odavno prebivaš. Ništa u mom životu nije bilo tako važno kao ona, moja Ema. Svaka godina koju sam bez nje proživio oponašala je njene pokrete i njen laki hod. Znao sam da se samo tako može voleti. Tišina golih i hladnih zidova kaštela, koji nikada nisam napustio, u nadi da će se ona jednoga dana vratiti, nije mi pružala utehu. Samo me je podsećala, izlomljenog i teškog od nemirnog sna, da ona više nije pored mene, da je otišla iz mog života bez oprostaja.

Dani bez nje nisu ni postojali. Kao ni noći, niti svitanja. Ona je bila moje svetlo koje me je vodilo kroz snežne ravničarske oluje u gluva doba, i moja tama koja me je neprestano gledala bezvremenim očima.

Voleo sam njeno zlatno, nežno srce i dušu satkanu od dobrote i ljubavi. Voleo sam je uprkos svim obmanama, sumnjama i zabranama. Voleo sam je u svim vremenima otkada za sebe znam, brate moj, jer sam bez nje mogao da vidim samo pustoš između prošlosti i života na koji sam bio prisiljen. Kada je otišla, setio sam se svih zaboravljenih pesama. Setio sam se svog zaboravljenog porekla, tog prokletog vlastelinskog statusa koji mi ništa dobro u životu doneo nije. Dobro je što si ti sveg tog jada

pošteđen. Samo me je ona činila stvarnim, zaslužnim i vernim. Bila je reka mog pustog života.

Vreme ne određuje ljubav, nego ljubav određuje vreme. A ja sam sve ove godine živeo određen njenom ljubavlju. Mi smo imali večnost bez vremena. Njeni bosi koraci radovali su svaku jutarnju rosu koja se bez nje stidljivo javljala da me opomene na nepostojanje, da me podseti koliko je prisutna u žiži moje samoće, u ogledalu mojih suza. Ponekad sam želeo da mi se ovo naše nepregledno, ćudljivo panonsko nebo sruči na glavu i spase me svakog novog dana koji sam bez nje dočekivao. I tada bih imao samo jednu želju – da je zagrlim, još jednom, poslednji put, pa da i sam postanem nebo.

Eh... Znam da je, kada je otišla, ostavila odškrinuta vrata svoje duše. Znam da je ostavila širom otvorene oči da mi u mraku svetle, kako bih se u dalekoj svetlosti kao grešnik klanjati mogao. Znam da je ostavila svoje male tragove u snegu kako bih se kao bezdomnik i prokletnik mogao vratiti sebi, njenim nevidljivim stopama. Kao što sam ja, u danima svog detinjstva, uvek ostavljao prozor otvoren, kako bi se ti u moju sobu mogao ušunjati i ugrejati se.

Svaki njen dodir bio je pečat večnosti, svaki njen pogled ogledalo moje ljubavi, a njen odlazak – moje poslednje konačište. Nadam se da tuđa zloba nije zarila svoj nož u njene nežne grudi. Nadam se da je pronašla mir, kuda god da je otišla. Molim se da je tajanstvena mreža vetrova donela mir ranjivoj jeseni njenog života, kad već prema mojoj nije bila milostiva. U rukama mi je još arhipelag njenog mladog, zanosnog tela, a pod prstima vlasi njene duge valovite kose što se u mom krilu

rasplitala. Još mi nedostaju njeni dodiri i pogled pun smeha. Niko nije mogao od mene da sakrije njene oči ispunjene snovima. Pustio sam da tuga oteče rekom, da vetrovi raznesu naše poslednje reči, da vino pokrije naše tragove, na trenutak zaceli stare rane, pa otvori nove, nadajući se da je u njenoj kosi ostao moj uzdah i večna istina. Kao što sam se čitavog života nadao da ćeš se ti jednoga dana ipak pojaviti, ne samo u mojim snovima već na javi, koja me je ranjenog ostavljala da živim bez tebe u ovom svetu što nije priznavao milost. Da ćeš mi oprostiti što sam bio izabran da živim umesto tebe.

Voleo bih da isprati moje poslednje korake. Želeo bih da joj kažem sve ono što joj nisam mogao reći kada me je tako iznenada napustila. Voleo bih da sedne pokraj mene, u jedno sasvim obično, nenadano veče. Da ubije tugu svih ovih prokletih, izgubljenih godina. Da se moja ruka u njenoj ruci nađe. Da joj kažem da bi potoci, da su umeli ovako da vole kao ja, odavno okeani postali. Da joj izrekнем molitvu.

Molitvu za oproštaj.

Večno tvoj brat, Mihajlo“

I

Početak kraja

Emilijino lice bilo je bledo dok je nemo zurila u tavanicu. Francov blagi zabrinuti glas dopirao je do njene svesti plutajući, lagano, kao povetarac sa livade njenih sećanja.

– Ema, ljubavi, molim te, kaži nešto, najdraža... Molim te, Ema...

Emilija je polako usmerila svoj prazan pogled ka njegovom licu. Jasno je mogla videti paniku koja se grčila na njegovim zabrinutim usnama. Pokušala je da podigne glavu, ali joj je snažan bol zaparao slepoočnice. Tiho i uplašeno je promucala:

– Franc... Šta se dogodilo?

– Onesvestila si se, najdraža. Molim te, popij malo vode sa šećerom, za koji trenutak ćeš sasvim doći sebi, uveren sam.

Emilija je poslušno uzela gutljaj vode iz čaše koju je Franc prineo njenim usnama, pridržavajući joj glavu kako bi ga lakše prihvatila. Dok se slatka voda slivala niz njeno grlo, Ema se skoro zagrcnula setivši se šta je prethodilo njenom besvesnom stanju. Tiho je pitala:

– *Ist er wirklich da?**

– Ne znam ko je gospodin za koga pitaš, ali jeste, tu je, ponudio sam mu da sedne u salon, iako je insistirao da se on za tebe pobrine. Oprosti mi ako sam pogrešio, ali nisam mogao da dopustim strancu da dotakne moju ženu. Ko je taj čovek, Emilija?

– Grof Jovan Erceg.

– Sa imanja Ercegovih?

Emilija je klimnula glavom, suviše slaba da govori, nesposobna da misli, ranjena sećanjima i uplašena preko svake mere.

– *Franz, hat er irgendetwas gesagt? Meine Mutter?****

– Ljubavi, molim te, nemoj se uzbuđivati. Ni reč nismo progovorili. Ti si mi najvažnija. Hoćeš li da pozovem doktora?

– Ne. Biću dobro, Franc. Daj mi, molim te, samo još nekoliko minuta da dođem sebi... Ponudi grofa pićem, a ja ću vam se uskoro pridružiti u salonu. Moram da se umijem...

Profesor Nojbauer je pomogao svojoj supruzi da ustane, a Emilija je, pridržavajući se za stomak desnom rukom i svim silama zauzdavajući nadolazeću mučninu, polako otišla do kupatila. Umila se hladnom vodom, a potom zagledala u svoje blede lice u ogledalu. Nije verovala da će se grof Jovan Erceg jednoga dana pojaviti pred njihovim vratima, kao što nije mogla ni da nasluti zbog čega je došao. Ledeni okovi straha celu su je obuzeli. Nadala se da je Lujza dobro i da grof nije došao kako bi joj, ne daj

* Nem.: Da li je on zaista tu?

** Nem.: Da li ti je nešto rekao, Franc? O mojoj majci?

Bože, saopštio kakve loše vesti. Iako joj je bilo mučno da se sa njim sretne, požurila je da to ipak učini kako bi što pre saznala zbog čega je došao.

Kada je ušla u salon u kom su dvojica muškaraca razgovarala više rukama nego rečima, jer se grof nije mogao pohvaliti dobrim znanjem nemačkog jezika nego tek površnim, Emilija je, posle dugo vremena, progovorila na svom maternjem jeziku:

– Oprostite na mojoj slabosti, gospodine grofe. U poslednje vreme se ne osećam baš najbolje, a vaš dolazak je svakako bio šok za mene. Kojim dobrom, gospodine Jovane?

Kada se časak ranije Ema pojavila na vratima salona, grof Erceg je brzo ustao iz fotelje i posmatrao je sa zabrinutim izrazom lica. Pred njim je stajala žena kakvu još nije video. Iako je bila sasvim bleđa i vidno iscrpljena, Jovan Erceg je osetio duboko divljenje prema njenoj zreloj, nesvakidašnjoj lepoti i vitkom stasu, baš onakvom kakav je nekada Lujza imala. Želeo je da joj priđe i čvrsto je zagrlji, ali se plašio da ne izazove nove neprijatnosti. Zato je samo tiho rekao:

– Draga moja Ema... Toliko je godina prošlo... Oprostite ako te je moj nenajavljen dolazak uznemirio, ali poželeo sam da te vidim posle toliko vremena. Ne brini, kod kuće je sve u redu. Lujza je dobro. Živa i zdrava.

Emilija je vidno odahnula. Tek kada je ove reči čula, nesigurno se nasmešila, a potom prišla Jovanu Ercegu, učtivo mu pružajući ruku. Grof Erceg je zurio u njenu malu nežnu ispruženu šaku, a potom poznatim joj bari-
tonom zagrmio:

– Zar da se sa mnom rukuješ, kćeri? Priđi, Ema, priđi da te zagrlim.

I već sledećeg trenutka vitko žensko telo našlo se u zagrljaju tog snažnog, stasitog muškarca, već dobrano zašlog u godine, i ona je osetila miris, poznati miris doma, ravnice na njegovim reverima, miris ergele i panonskog vetra, i srce ju je zbolelo kao onoga dana kada joj je majka javila da se njen dobri otac sa dušom rastao. Suze su joj navrle na oči, a ona ih je s teškom mukom progutala, odmakla se od grofa i rekla:

– Pretpostavljam da ste upoznali mog supruga, profesora doktora Franca Nojbauera, gospodine grofe.

– Jesam, Ema, i moram priznati da sam iznenađen. Molim te, nemoj me oslovljavati titulom, koja mi već odavno ne pripada. Dovoljno je da me zoveš imenom.

– Zbog čega ste iznenađeni, gospodine Jovane?

– Nisam znao da si se udala, Ema. Uostalom, od tvoje majke se ništa ne može doznati. Jedva sam i ovu adresu pronašao. Želeo sam da te vidim dok sam poslom u Beču, i voleo bih da porazgovaramo ako imaš malo vremena.

– Došli ste u poslednji čas, gospodine Jovane. Moj suprug i ja sutra putujemo, tako da se lako moglo desiti da nas ne nađete kod kuće. Naravno da za vas imam vremena. Recite, kako vam mogu pomoći?

– Pomoći? – Grof Erceg se grleno nasmejao, a ramena profesora Nojbauera nelagodno su se trznula na zvuk njegovog prodornog smeha.

– Meni ni dobri Bog ne može pomoći, Emilija, a kamoli ti... Nisam došao po pomoć, dete. Kao što sam ti već rekao, došao sam da te vidim. Mnogo mi nedostaješ, Ema. Kako li je tek Lujzi, ne smem ni da pomislim... Otkako nas je Đuka napustio nemam ni mira ni spokoja... Mnogo mi je žao, Ema, znaš koliko sam voleo tvog oca...

Emilija je spustila glavu krijući suze od grofovog pogleda. Drhtavim glasom se obratila svom suprugu na nemačkom jeziku:

– Oprosti mi, dragi, ali porazgovaraću nekoliko minuta sa gospodinom Ercegom. Nećeš mi zameriti što razgovaramo na maternjem jeziku, ali kao što si i sam mogao zaključiti, grof slabo govori nemački.

– Ostaviću vas same, Ema. Samo te molim da se ne uzbuđuješ previše, draga.

– Neću, Franc, budi bez brige. Hvala ti.

Dok se profesor Nojbauer udaljavao iz salona uz pomoć štapa, Jovan Erceg ga je pažljivo posmatrao, a onda, na sebi svojstven način, bez okolišanja upitao:

– Šta ne valja s tvojim suprugom, Ema? On ne vidi dobro, je l' tako?

– Ne vidi dobro, gospodine Jovane, ali ne bih o tome da pričam, nemojte mi zameriti.

Grof Erceg ju je ispitivački posmatrao nekoliko trenutaka, a potom tužno zavrteo glavom:

– Za sve sam ja kriv, Emilija... Da nisam poslušao Julijanu, ti danas ne bi živela sa slepcem, a Mihajlo...

– Grofe Jovane! – uzbuđeno je povikala Ema. – Molim vas da u ovoj kući ne izgovarate ime svog sina, niti da tako govorite o mom suprugu. Ne želim ništa da znam! Ne želim da se sećam! Ne mogu da podnesem...

– Oprosti mi, dete, molim te, oprosti mi! Nemoj se uzbuđivati. Reč više neću progovoriti na tu temu, obećavam. Ali trebalo bi da znaš...

– Ne želim da znam, gospodine Jovane! Sve što želim od vas jeste da čujem da mi je majka dobro. Za ostalo ne želim da znam.

Jovan Erceg je uzdahnuo, dok mu se telom razlivala krivica, a savest ga je pekla kao nikada pre. Poželeo je da joj kaže da ni Mihajlo nije srećan, da zatraži oprostaj, da izrekne konačnu istinu, ali je umesto toga samo rekao:

– Lujza je dobro, Ema, koliko može biti od Đukine smrti. Pazimo na nju, ne brini.

Ema je tužno klimnula i rekla:

– Pisala sam majci da bih volela da dođe kod mene u Beč kada se Franc i ja vratimo s puta. Nadam se da vam to neće predstavljati problem?

– Naravno da neće, Emilija. Lujza je slobodna da dođe da te vidi kad god poželi. Julijani ionako više ne može biti od pomoći... – glas mu je utihnuo.

– Zar grofica nije dobro, gospodine Jovane?

– Nije, Ema. Bolest se vratila, snažnija nego ikada pre. Samo je za vreme rata, kada smo uglavnom svi bili izvan sebe zbog svega što se dešavalo na imanju i u varoši, Julijana bila prisebna. Možda i najprisebnija od svih nas. Kako se rat završio, a otkako smo tvog oca sahranili, bolest je ponovo počela da se prikrada, i eno je, vezana za postelju, van sebe, u svom svetu ludila...

– Žao mi je što to čujem, gospodine Jovane.

Grof ju je posmatrao nedokučivim, upornim pogledom.

– Verujem da jeste, Emilija, iako si ti poslednja osoba na svetu koja bi trebalo da je žali... Reci mi, dete, jesi li dobro? Fali li ti štogod?

– Ne fali mi ništa, gospodine Jovane, i dobro sam, hvala na pitanju. Uskoro bi trebalo da doktoriram i, ako Bog da, postanem redovan profesor na Univerzitetu. Verovatno ću u budućnosti preuzeti dužnosti svog supruga, i još

jednom želim da vam zahvalim što ste mi omogućili da doguram dovde.

Jovan Erceg je snažno odmahnuo rukom i rekao:

– Ne zahvaljuj mi, Ema. I ti i ja znamo da je sve što si postigla tvoja zasluga. Uzgred, pre nego što sam pošao na ovaj put posetio sam tvog bivšeg profesora i upravnika Preparandije gospodina Kostića. Lepo je pričao o tebi, sa ponosom, čak nije hteo ni da mi otkrije adresu tvog supruga. Ali imam ja svoje veze... Verujem da bi voleo da ti prenesem njegove pozdrave.

– Hvala vam. Kako je *Herr* Kostić? Nadam se da ga zdravlje služi?

– Dobro je, Ema. Dogodine će se penzionisati.

– Drago mi je što to čujem. Šta se desilo sa vašim imanjem, gospodine Jovane?

– Dete moje, večni sam dužnik tvom počivšem ocu. Ne znam da li ti je Lujza o tome pisala, ali za vreme rata bio sam prinuđen da na imanje primim mađarskog zapovednika Ferenca Horvata, hortijevca, seme mu se zatrlo, i njegovu bandu, kako bi nas od zla sačuvao. Ljude iz naše varoši masovno su streljali ili deportovali u logore. Neke od njih uspeo sam da spasem tako što sam od Horvata unapred doznao šta se sprema. Ali to nije bilo dovoljno. Mislio sam da ću, dok su mađarski fašisti na mom imanju, sačuvati najdraže, pa i tvoje roditelje. Niko od nas nije znao da se tvoj otac za vreme rata pridružio Narodnooslobodilačkom pokretu i da im je prenosio sve informacije koje bi čuo od hortijevaca na imanju, a koje su bile od vitalnog značaja za borbu protiv okupatora. Nakon svršetka rata kod nas je počela da se sprovodi haranga na

sve i svakoga ko se nije uklapao u ideologiju. Počelo je oduzimanje imovine folksdojčerima, ratnim zločincima, njihovim pomagačima i ratnim profiterima. Nazvali su to nacionalizacijom, koja i dalje traje. Mislio sam da ću biti među prvima... Međutim, Đuka me je spasao. Njegova antifašistička borba, koju je od svih nas krio, i moj skroman doprinos spasavanju pojedinih ljudi iz naše varoši od deportacije i streljanja, delimično su spasli imanje od nacionalizacije, pa su mi čak iz Pokrajinskog komiteta pisali da mi zahvale na svesrdnoj pomoći koju sam ukazao Narodnooslobodilačkom pokretu. Oduzeli su mi zemlju, ali su mi stari kaštel i ergelu ostavili. Ništa mi i nije bilo važno, osim konja... Emilija, ne mogu ti rečima opisati koliko me peče savest i izjeda krivica. Ništa od svega toga nisam zaslužio. Nisam učestvovao u borbi protiv okupatora. Za sve nas, to je činio tvoj dobri otac. Veliki je to čovek bio, moja Ema, veliki. Budi ponosna na njega. Nadam se da ću jednoga dana imati prilike da okajem svoj greh, ako ne na ovom, onda na onom svetlu. Zato te molim da mi se bez snebivanja obratiš ako ti bilo kakva pomoć od mene bude ustrebala. Učiniću sve što poželiš.

Nelagodna tišina se isprečila između Emilije Nojbauer i grofa Jovana Ercega. Borila se sa oprečnim osećanjima i poželeva je da kaže Jovanu Ercegu kako ništa ne može vratiti njenog oca, niti ublažiti krivicu Ercegovih. Uместo toga, Ema je ćutala, gušeći bol u sebi. Posle nekoliko minuta neprijatnog muka, grof Erceg se polako pridigao iz fotelje i smušeno rekao:

– Idem, Ema... Verovatno nije trebalo ni da dolazim, ali nisam mogao a da te ne potražim... Kao što sam ti već rekao, mnogo mi nedostaješ. Oprosti mi na ovom, za tebe

možda nepriličnom izlivu emocija, ali hteo sam da znaš, ako ti bilo šta u životu zatreba, na mene možeš računati. Nadam se da si mi oprostila, Ema.

– Neka vam je od Boga prosto, gospodine Jovane. Molim vas, prenesite mojoj majci pozdrave.

– Hoću, Ema. Umalo da zaboravim! Lujza me je zamolila da ti predam ovo pismo... – rekao je tužno grof Erceg vadeći iz unutrašnjeg džepa sakoa pismo presavijeno na pola pa ga pružio Emiliji.

– Hvala vam, gospodine Jovane. Majka je znala da ćete me posetiti?

– Nije znala, Ema. Kao što vidiš, na koverti nije naznačila tvoju adresu. Ali mislim da je verovala da ću te ipak pronaći, pa mi ga je poverila, za svaki slučaj...

Ema je ćutala, čvrsto stežući pismo u ruci dok su joj se grudi nadimale od uzbuđenja.

– Zbogom, Ema. Drago mi je što sam te video i uverio se da si dobro. Ako mi dozvoliš, reći ću ti samo da sam očaran tvojom lepotom. Podsećaš me na Lujzu kakva je nekada bila... – tužno je prošaputao Jovan Erceg.

Emilija ga je iznenađeno pogledala, zaustila da mu odgovori, ali se u času predomislila. Ćutke je ispratila grofa do izlaza iz stana. Na vratima se grof Jovan okrenuo, pa je, zagledavši se duboko u Emine oči, s mukom izustio:

– Voleo bih da si srećna, dete. Možda ćeš jednoga dana saznati koliko mi je do tebe stalo. Zbogom, Ema.

– Zbogom, gospodine Jovane – prošaputala je Emilija sa knedlom u grlu.

Kada je zatvorila vrata, Emilija se svom težinom leđima oslonila na njih, čvrsto zažmurivši. Terala je suze koje su pretile da je uguše. Sećanja su mahnito navirala: videla

je svog oca Đuku Ilića kako prisno razgovara sa grofom Jovanom, kako užurbano posluje u ergeli oko lipicanera koje su obojica toliko voleli, videla je Lujzu kako se nežno uz Đuku privija, a potom majku i oca kako je grle i ljube joj zažarene obraze. Videla je sebe kakva je nekada davno bila – bosu, vižljastu devojčicu kvrgavih kolena, raspuštenne, zamršene tamne kose koja se vijori kao vetar dok sa Mihajlom trči po imanju i začikava ga, a onda je videla njih dvoje, mlade i zanesene, opijene ljubavlju i strašću kraj rečnog vrbaka, skoro da je mogla da oseti njegove poljupce, dodire po nevinoj, mekoj, užarenoj devojačkoj koži željnoj prve nežnosti, i ne mogavši više da izdrži, dok joj je oštar bol parao utrobu, glasno je zajecala.

Franc ju je uznemireno dozivao. Grubo je otrla suze sa obraza i požurila do svog muža.

– Sve je u redu, Franc, dobro sam, ne brini.

– Nije u redu, draga. Nisam te video ni čuo tako uznemirenu još otkada je Lujza javila da ti je otac preminuo. Šta se dogodilo, Ema?

– Ništa, dragi. Sve je u redu. Samo me je uhvatila nostalgija... Ova iznenadna poseta grofa Ercega oživela je u meni sećanja na neka srećna vremena... na majku i oca, na detinjstvo... Oprosti mi ako sam te uznemirila. Nadam se da mi nećeš zameriti što ću se sada povući na neko vreme u sobu. Želela bih da budem malo sama...

– Sigurna si da ti je dobro, draga?

– Sigurna sam, Franc. Kao što rekoh, to je samo nostalgija... Proći će... – odvrtila je Ema udaljavajući se.

Profesor Franc Nojbauer zabrinuto je odmahnuo glavom.